

Margarida Bassols, *El llenguatge dels polítics. Anàlisi del cas català*, Vic, Eumo Editorial, 2007, 224 p.

Si Margarida Bassols fos autora de ficció, la crítica tractaria el seu últim llibre amb un gran respecte. Parlaria de «talent renovat», d'«energia enorme», de «gran capacitat per a escriure amb una prosa neta i eficaç», però també de «la bellesa de les coses ben fetes que saben adequar la seva forma a la seva funció». Més o menys com ha fet amb *Mil cretins*, de Quim Monzó. I la crítica no s'equivocaria, perquè en la lingüista de Barcelona, que és des de fa anys una de les primeres espases de la pragmàtica, conviuen dues virtuts que permeten referir-se a la seva producció amb els mateixos sintagmes: la primera virtut és la bona experiència demostrada en la divulgació científica; la segona, l'expertesa a transmetre-la.

La primera virtut em porta a subratllar un detall de la producció bibliogràfica de Bassols que es relaciona amb la col·lecció *Llengua i text*, d'Eumo Editorial, en què precisament s'ha publicat el seu últim llibre i desè de la col·lecció. L'any 1996 Margarida Bassols i Anna M. Torrent van iniciar el catàleg amb *Models textuais*. Cinc anys més tard va aparèixer *Les claus de la pragmàtica*: era el número 5 i el signava Margarida Bassols. El número 10 és *El llenguatge dels polítics* i confirma que Eumo ha trobat en aquesta autora un filó de «llengua» i «text», capaç de presentar les seqüències textuais d'Adam, la teoria dels actes de parla d'Austin i també la força persuasiva del discurs polític «amb una prosa neta i eficaç». Aquest tret, no gaire present en els textos acadèmics, s'adiu amb la segona virtut de saber transmetre els resultats de la recerca a un públic culte, no necessàriament especialista. Com intentaré fer veure tot seguit a propòsit del llibre del llenguatge dels polítics, són sobretot tres els recursos que l'autora

utilitza amb expertesa: la coherència estructural, el pes i la transició de la informació i l'exemplificació constant.

El contingut i la distribució dels set capítols del llibre en testimonien la coherència estructural. El primer caracteritza la comunicació política en l'àmbit del llenguatge i la ideologia. El segon i el tercer fan un recorregut històric per la retòrica política. El quart se centra en el discurs propagandístic, sense deixar-hi la veta històrica, amb la presentació de l'eslògan i el pamflet com a recursos bàsics. El cinquè aborda el màrqueting polític i l'evolució de les campanyes. Els dos últims capítols analitzen textos polítics concrets, orals com l'entrevista i el debat radiofònic, i escrits com el discurs parlamentari, el cartell propagandístic i les cartes personals. Per tant, el marc general permet l'aportació teòrica i comprèn la visió històrica; el marc particular recolza en les accions de la propaganda i el màrqueting, i el marc pràctic analitza textos concrets, sobretot del «cas català». Un altre ordre seria possible a risc de perdre coherència.

També en cada capítol hi ha una estructura sòlida. Així, per exemple, unes quantes consideracions entorn dels elements propagandístics precedeixen la caracterització de l'eslògan. Després s'ensenyen recursos retòrics i estilístics que el lector reconeix de prop: des del «Fem i farem» de CiU fins al «Parlant la gent s'entén» d'ERC o el «Vota descaradament» d'ICV. A continuació es classifiquen els enunciats segons el tipus d'emissor. En aquest sentit, la tipologia dels eslògans hauria de ser, amb preferència, un subapartat dels eslògans i no dels recursos propagandístics.

El pes i la transició de la informació és un altre recurs d'èxit en mans de l'autora. Em fixaré només en algunes dades del recorregut històric. Aristòtil hi té més pes que Sòcrates i que Plató; Ciceró n'hi té més que sant Agustí. Maquiavel, al seu torn, hi és tractat amb una sàvia mesura que Bassols sap traslladar a la política del segle xx abocant-se a la traïció a la paraula donada. I ho fa avalada per la veu d'altres experts que no enfarfeguen el text, ni en Maquiavel ni en cap altre cas, perquè o bé se citen de manera indirecta, o bé es reserven determinats comentaris, sempre breus, a les notes a peu de pàgina, o bé la disposició tipogràfica de les citacions no trenca el fil del text. Al contrari. Quan és Bassols qui parla es nota el «talent renovador» amb què he començat la ressenya. «Un polític realista mai no diu tot el que creu, menteix normalment per omissió. Però si, a més, és un gran traïdor mai no menteix sense bons motius». Això porta l'autora a dir que «en política “només l'hàbit fa el monjo” i que «les coses no són com són sinó com semblen». Són poc rellevants els escassos errors del text. Ho són perquè es tracta de dades menors. Per exemple: Marc Fabi Quintilià, autor de l'*Institutio oratoria*, no va viure entre el 36 i el 96 abans de Crist sinó després de Crist. En tot cas, l'esforç de compilació d'informació fa arraconar alguns aspectes, per exemple en la *Retòrica* d'Aristòtil, que ajudarien a reforçar les bases del discurs

persuasiu: les proves tècniques i atècniques de la *inventio* o l'anàlisi dels components no verbals de l'*actio*.

L'exemplificació constant, del «cas català» però també més enllà, serveix per a retenir l'interès del lector ja des de la introducció mateix. Abans que l'autora expliqui què pretén i què no pretén el llibre, explica una anècdota prou divertida d'Anníbal i Formió que funciona com a exordi brillant. Els exemples abasten èpoques i escenaris ben diferents: del *Mein Kampf* a les frases de Fidel Castro, de les campanyes de la UCD espanyola a les eleccions russes, de la dictadura italiana a la democràcia nord-americana. La mirada analítica de l'autora al programa del PPC en les eleccions municipals de l'Ajuntament de Barcelona, el 1999, fa veure l'alternança de llengües (i el predomini de temes) propis d'aquesta formació. Sabem que l'animal metafòric de Nietzsche és també un animal polític, i per això agrada de trobar-hi tants exemples que ho il·lustren.

La culminació de l'exemplificació arriba als dos últims capítols, on es fa pròpiament l'«anàlisi del cas català». Destaco l'entrevista televisiva al candidat per Esquerra Republicana de Catalunya, Josep-Lluís Carod-Rovira, a la presidència de la Generalitat (2003) a càrrec de la periodista Mònica Terribas. Bassols hi fa veure l'espontaneïtat de la conversa, la col·loquialització del llenguatge i la gran força persuasiva de l'intercanvi verbal. També s'analitza el debat televisiu de les eleccions catalanes d'aquell mateix any, amb els cinc contrincants a l'arena mediàtica, així com el primer discurs en català de la democràcia davant del Senat espanyol a càrrec de Jordi Pujol (1994). El treball de Bassols dona moltes pistes per a respondre aquella pregunta que es feia Miquel Porta Perales (*El Temps*, 494), ja fa temps, en relació amb els nostres polítics: « Per què els hem de creure parlant tan malament com parlen? »

El dia de la presentació oficial d'*El llenguatge dels polítics*, que va tenir lloc a la Universitat Autònoma de Barcelona i que va conduir amb lucidesa Gabriel Colomé, director del Centre d'Estudis d'Opinió, es va crear un clima d'opinió favorable a l'excel·lència d'aquesta obra. La lectura atenta no fa sinó confirmar l'opinió com a reputació. És un gran llibre que hauria d'interessar els ciutadans actius.

DAVID PALOMA
Universitat Autònoma de Barcelona